

(Madrid 1963; Kahire 1985). Endülüs tarihi hakkındadır. 10. *Dirâsât fî şevre* 1919 (Kahire 1976). 11. *el-Mesâcid* (Küveyt 1981). Bu kitapta mescidlerin önemi anlatılarak çeşitli mescidler üzerinde araştırma yapılmıştır. 12. *Başavât ve suber başavât: Şûretü Mısır fî 'aşreyn* (Kahire 1984). Kavalalı Mehmed Ali Paşa zamanından başlamak üzere Enver Sedat'a kadar Mısır'ın siyasî hayatında rol oynamış devlet adamları hakkındadır. 13. *et-Târih ve'l-mü'errihûn; dirâse fî 'ilmi't-târîh mâhiyetühû ve mevzû'âtühû, mezâhibühû ve medârisühû 'inde'l-ğarb ve'l-İlmü külli medrese ve bahş fi felsefetü't-târîh ve medhal ilâ fıkhi't-târîh* (Kahire 1984). 14. *Dirâsât fi's-sireti'n-nebeviyye* (Kahire 1985). 15. *er-Ribâ ve harâbü'd-dünyâ* (Kahire 1986). 16. *Şüyûhu'l-âşr fi'l-Endelüs* (Kahire 1986). 17. *Atlasü târihi'l-İslâm* (Kahire 1987). 18. *el-İslâmü'l-fâtih* (Kahire 1987). 19. *Âlemü'l-İslâm* (Kahire 1989). 20. *el-Ka'betü'l-müşrika ve'l-'udvân 'aleyhâ* (Kahire 1991). 21. *Ehâdisü münteşfi'l-leyl* (Kahire 1993). 22. *el-İslâm fi 'ısrîn âye* (Kahire 1993). 23. *el-Câriye ve's-şâ'ir* (Kahire 1993). 24. *Târîhu'l-Coğrâfiya ve'l-coğrâfiyyûn fi'l-Endelüs* (Madrid 1967; Kahire 1406/1986). İdrîsî, Bekrî, Bîrûnî, İbn Hazm, İbn Haldûn gibi çok sayıda müslüman âlim ve onların Endülüs'ün coğrafyasıyla ilgili eserleri hakkında bilgi vermektedir. 25. *Târîhu'l-müslimîn fi'l-bahri'l-mütevassit: el-evdâ'u's-siyâsiyye ve'l-iktisâdiyye ve'l-ictimâ'iyye* (Kahire 1411/1991). 26. *Aẖbârü'l-âşr fi iṉkıdâ'i devleti Benî Naşr* (Kahire 1992). 27. *Târîhu'l-Mağrib ve ha̱dâretühû* (I-II, Beyrut 1412/1992). Bu eserde Kuzey Afrika tarihi ve kültürü geniş bir şekilde ele alınmıştır. Hüseyin Münis, *Rihletü İbn Baṭṭûṭa'yı neşrettiği gibi (İbn Baṭṭûṭa ve rehalâtühû*, Kahire 1980) Corc Zeydân'ın *Târîhu't-temeddüni'l-İslâmî* adlı eserini gözden geçirerek yayımlamıştır (Kahire 1968).

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Münis, *Nûruddin Maḥmûd*, Kahire 1959, s. 421-423; a.mlf., *el-Mesâcid*, Küveyt 1981; Muhammed Nasr, *Şafahât min hayâtihim*, Kahire 1968; Süleyman Cevdet, *Ceridetü'l-Vefâ*, Kahire 19.III.1992; İmâd el-Miğzâlî, "Ḥivâr ma'a'd-dukṭür Ḥüseyin Mu'nis", a.e., Kahire 30.III.1992; Muhammed M. Osmân, *Mecelletü Nisfi'd-dünyâ*, 29.III.1992; Muhammed Bekir, "Ḥadiş ma'a'd-dukṭür Ḥüseyin Mu'nis", *Ceridetü'l-Enbâ'i'l-Küveytiyye*, Küveyt 03.XI.1995; Sâmî Diyâb, *el-Ehrâm*, Kahire 05.V.1996.

MUHAMMED HARB

HÜSEYİN NİZAMŞAH

(حسين نظام شاه)

(ö. 972/1565)

Nizamşâhîler Devleti'nin
üçüncü hükümdarı
(1554-1565).

Kuzey Dekken bölgesinde 748 (1347) yılında kurulan Behmenîler Devleti'nin 934'te (1527) yıkılmasından sonra ortaya çıkan beş sultanlıktan (Âdilşâhîler, Berîdşâhîler, İmâdşâhîler, Kutubşâhîler) biri olan ve Ahmednagar'da I. Ahmed Nizamşah Barhî tarafından kurulan Nizamşâhîler Devleti'nin ikinci hükümdarı I. Burhan Şah'ın en büyük oğludur. 1554 yılında "el-müeyyed min indillâh" lakabıyla tahta geçti. Bazı kaynaklarda Şîf temayüllü olduğu yazılıdır. Saltanatının ilk yıllarında önce kendisine rakip çıkan kardeşi Abdülkadir'in isyanını bastırdı. Daha sonra diğer kardeşleri Mirân Şah Haydar ve Mirân Şah Ali ile mücadele etti.

Taht iddiasında bulunan kardeşlerin Bîcâpûr'a sığınmasıyla bu defa Nizamşâhîler'le Âdilşâhîler arasında aralıklarla savaşlar meydana geldi. Bu savaşlar sırasında Âdilşâhîler safında yer alan Hindû Vicanagar racalığının Dekken'deki müslüman varlığını tehdit etmeye başlaması üzerine Gülkünde, Âdilşâhî ve Bîdârî sultanlıkları Nizamşâhîler ile ittifak yaptılar. Hüseyin Nizamşah'ın da içinde bulunduğu müttelik ordu, Raca Râm Ray'ın idaresindeki Vicanagar ordusu ile savaşmak üzere Talikota'ya (Rakasa - Tangadi) geldi ve yapılan savaşta 32.000 atlı, 300.000 yaya ve 1500 kadar filin bulunduğu kalabalık Hindû kuvvetleri bozguna uğradı (5 Ocak 1565). Raca Râm Ray yakalanarak öldürüldü. Mütteliklerin ordusu racalığa girdi ve beş ay boyunca bölge yağma edildi. Bu savaş Hindistan'ın güney kısmının kaderinde önemli rol oynadı. Hüseyin Nizamşah bu savaşın ardından ülkesine döndü, fakat kısa bir süre sonra vefat etti (7 Zilkade 972/6 Haziran 1565).

Nizamşâhîler'in büyük hükümdarlarından biri kabul edilen Hüseyin Nizamşah âdil ve cesur bir idareci olarak tanınır. Ancak sonu gelmeyen karışıklıklarla uğraşmak zorunda kaldığı için Ahmednagar'da kalıcı bir istikrar sağlanamamıştır. Bununla birlikte Talikota Savaşı'ndan sonra Ahmednagar sarayı şair ve sanatçıların toplandığı bir merkez haline gelmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bayur, *Hindistan Tarihi*, I, 450-453, 466; T. W. Haig, *Turks and Afghans*, New Delhi 1965, s. 443-450; a.mlf. v.dğr., *The Cambridge Shorter History of India*, New Delhi 1969, s. 177-178; J. Burton-Page, "Ḥusayn Nizām Shāh", *El²* (İng.), III, 625-626; M. H. Martin, "Nizām Shāhis", a.e., VIII, 73-74.

ENVER KONUKÇU

HÜSEYİN PAŞA, Ağa (1776-1849)

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasında
önemli rol oynayan
Osmanlı veziri,

Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'nin
ilk seraskeri.

Edirne'de doğdu. Ruşçuklu bir aileye mensup olup babasının adı Hacı Mustafa'dır. Ailesiyle birlikte Edirne'den Bender'e giderek burada Yeniçeri Ocağı'na girdi. 1203'te (1788-89) İstanbul'a geldikten sonra 1807'de yapılan Rusya seferine katıldı ve cesaretiyle dikkati çekti. Ardından Sadrazam Silâhdar Ali Paşa'ya intisap etti ve yenilikçi fikirlerle yetiştirdi. Ocak içinde hızla ilerleyerek kısa sürede zağarcıbaşılığa yükseldi. II. Mahmud Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak için yüksek rütbeli ocak zabıtlıklarına kendi fikrinde yenilikçi adamlar yerleştirirken Hâlet Efendi'nin engellemeye çalışmasına rağmen Ali Paşa'nın tavsiyesiyle Hüseyin Ağa'yı önce kul kethüdâlığına, sonra da yeniçeri ağalığına getirdi (1823).

Hüseyin Ağa, yenilik düşmanı olan ocak ileri gelenlerini birer bahane ile ya ortadan kaldırdı veya iş başından uzaklaştırdı. Ustaların ocak içindeki nüfuzunu iyi bildiğinden odabaşları gizlice toplayarak ocak ustalarının tahriklerine alâet olmalarını söyledi. Böylece ustalarla odabaşların arasını açtı. Aynı şekilde ocaktaki tayın ustaları ile seçirdim aşçı ustalarını da birbirine düşürdü (Cevdet, XII, 72-73). Amacı, ocak içindeki nüfuzlu kimseleri yerlezip yerlerini kendi adamlarını yerleştirmektir. Bu faaliyetleri esnasında Kethüdâyeri Celâleddin Ağa'nın büyük yardımlarını gördü. Yeniçeri ağalığı sırasında ayrıca İstanbul'un Asmaaltı, Tahtakale, Balıkpazarı gibi yerlerdeki işsiz güçsüz takımının barındığı bekâr odalarını ve kahvehaneleri yıktırdı (Lutfî, I, 153). Böylece kısa süre içinde İstanbul'da büyük temizlik yaptı, bu arada çok sayıda düşman kazandı. Bu hizmetlerine karşılık 26 Ekim 1823 tarihinde vezirlikle taltif edildi ve bundan böyle Ağa Paşa unvanıyla anılma-